

Groot Haesebroekseweg 55a-b; 57, hulppost- en telegraafkantoor met woningen

Adres	Groot Haesebroekseweg 55a-b; 57
Postcode	Groot Haesebroekseweg 55a-b: F 6746; Groot Haesebroekseweg 57: F 7553
Kadastraal nummer	2243 EE
Naam	Hulppost- en telegraafkantoor 'De Kievit'
Beschermd gezicht	Ja
Aantal onderdelen behorend tot het beschermde monument	1
Benoeming onderdelen	Hulppost- en telegraafkantoor 'De Kievit' met twee woningen
Oorspronkelijke functie	Sociaal nut; wonen
Datering/Bouwjaar	1927



Omvang bescherming

De bescherming betreft het voormalige HULPPOST- EN TELEGRAAFKANTOOR met twee WONINGEN uit 1927, inbegrepen – maar van minder belang – de uitbreiding aan de achterzijde uit 1934. Het interieur maakt onderdeel uit van de bescherming voor wat betreft de oorspronkelijke indeling en detaillering.

Inleiding

Het voormalige postkantoor met woningen is in 1927 ontworpen door architect G.C. Bremer in opdracht van het ministerie van Financiën. Het kantoor ligt aan de Groot Haesebroekseweg, aan de zijde van de wijk Groot Haesebroek/park Oud Wassenaar. Vanwege zijn ligging en primaire functie van post- en telegraafkantoor van De Kieviet, wordt het pand hierna besproken als onderdeel van De Kieviet. Het postkantoor was echter niet alleen voor De Kieviet bestemd, maar bedoeld voor heel 'Nieuw Wassenaar' / Wassenaar-zuid. Het voorste deel van het pand was ingericht als postkantoor en bevatte tevens de entree en toiletten voor het personeel en de toegang tot een van de bovenwoningen. De hoofdentree voor de bezoekers van het postkantoor bevond zich ter rechterzijde. Deze bevindt zich in de drizijdige uitbouw, waarin ook de telefooncel gesitueerd was. Het grotere deel daarachter was de telefooncentrale met een grote, ongedeelde ruimte voor de

Redengevende beschrijving gemeentelijk monument

apparatuur (automatenzaal) en enkele kleine nevenruimten. Bovendien bevond zich aldaar ook de entree en trap naar de tweede bovenwoning. In 1929 werd een vrijstaande wagenloods annex rijwielbergplaats toegevoegd achter het postkantoor, die geen onderdeel uitmaakt van de bescherming. In 1934 werd het gebouw uitgebreid met een aanbouw van één bouwlaag hoog met plat dak in opdracht van de Rijksgebouwendienst. Bij deze uitbreiding veranderde ook de indeling van het achterste deel van het pand. Het voorste deel van het pand, inclusief de bovenwoning en de automatenzaal zijn grotendeels behouden in structuur. In 1964 volgden enkele wijzigingen in het interieur in opdracht van dezelfde dienst, waaronder het plaatsen van een postbussenkast.

Over de architect

Ir. Kees (Gustav Cornelis) Bremer (1880-1949) studeerde in 1904 af aan de Polytechnische School in Delft als bouwkundig ingenieur. In 1907 verhuisde hij naar Den Haag, waar hij, onder supervisie van Prof. Ir. J.A.G. van der Steur, werkte aan de bouw van het Vredespaleis. In 1908 werd Bremer aangenomen als architectlid bij de Maatschappij ter Bevordering der Bouwkunst, de vakvereniging van Nederlandse architecten (nu: BNA), waarin hij zeer actief zou worden. Zijn eerste werken, waaronder zijn eigen woonhuis kwamen rond 1912 tot stand in de omgeving van Arnhem. In 1914 kwam hij als adjunct-directeur in dienst bij het bureau Gemeentewerken van Arnhem. Zijn ontwerp voor de Gemeentelijke HBS voor Meisjes werd in de vakwereld met veel lof ontvangen. Een opdracht in 1915 van rijksbouwmeester Knuttel aan Bremer om enkele ontwerpschetsen te maken voor de gevels van het nieuwe postkantoor in Rotterdam, leidde ertoe dat Bremer in 1916 bij het Rijk ging werken als adjunct-rijksbouwmeester. Twee jaar na die benoeming bouwde Bremer zijn tweede eigen huis, een dubbel landhuis aan de Duinvoetlaan in het nieuwe villapark De Kieviet, namelijk villa De Heerd uit 1918 aan de Duinvoetlaan 10-12. In 1922 ontwierp hij een dubbel landhuis Het Merelnest aan de Duinvoetlaan 6 en 8, gelegen naast zijn eigen huis. Waarschijnlijk was het oorspronkelijk bedoeld als vakantiehuis. Ook hier gaat het om een rietgedekt landhuis in Engelse cottagestijl, waarbij opvalt de innovatieve plaatsing op het terrein dat veel dieper is dan breed. De huizen zijn hier achter elkaar geplaatst. Bij het ontwerpen van bijna al zijn landhuizen werd Bremer sterk beïnvloed door de Engelse landhuisstijl, met name de architectuur van E.L. Lutyens (1869-1944). In 1924 kreeg Bremer een aanstelling als Rijksbouwmeester nieuwbouw. Onder hem kwamen verschillende architecten van naam en faam te werken. In de Nederlandse architectuurgeschiedenis heeft Bremer een belangrijke rol gespeeld, als rijksarchitect, maar ook dankzij zijn invloedrijke positie als politiek persoon. Als Rijksbouwmeester gaf hij allure aan rijksgebouwen, door te kiezen voor monumentaliteit en degelijkheid. Hij streefde ernaar zijn gebouwen steeds te laten harmoniëren met de bestaande omgeving. Veel aandacht gaf hij daarbij aan de verhoudingen, de indeling van gevels en de toepassing van bijzondere bouwmaterialen, zoals verschillende soorten baksteen en natuursteen. Tegelijkertijd had hij ook veel aandacht voor de functionaliteit. Zijn gebouwen waren duidelijk voor de gebruikers ontworpen. Voor zijn postkantoren, maar ook scholen, rijksacademie voor Beeldende kunsten maakte hij gebruik van 'klassieke' uitgangspunten zoals U-vormige plattegronden waarbinnen de verschillende elementen symmetrisch waren gegroepeerd en symmetrische gevels met onder meer een basement. Belangrijke werken uit Bremers loopbaan zijn: het Gouvernementsgebouw te Maastricht (1930), het gebouw voor de Hoge Raad te Den Haag (1931) en het Stationspostgebouw Hollands Spoor in Den Haag (1935-1946).

Ondanks zijn zeer drukke werkzaamheden als Rijksbouwmeester en op tal van andere terreinen in de architectuurwereld, bleef hij actief in zijn woonplaats Wassenaar. In 1931 schreef hij een brief aan de gemeente om het behoud van de duinen te behartigen. In datzelfde jaar werd hij benoemd als lid van de net opgerichte Schoonheidscommissie, waarvan hij, vaak in de rol van voorzitter, tot 1942 lid zou blijven; ook was hij vanaf 1933 tot aan zijn dood lid van de Rijkscommissie voor Monumentenzorg.

Over de Kieviet

Park de Kieviet is vanaf 1911 ontwikkeld op voormalig grondgebied van landgoed Groot Haesebroek. De Exploitatiemaatschappij Park De Kieviet en Wildrust onder directie van J.T. Wouters (1864-1932) en Joh. Mutters jr. (1858-1930) ontwierp de wijk tot in het detail, zoals het wegenplan, de verkaveling, de rooilijnen, de beplanting en de dwarsprofielen voor de wijk. De

kavels varieerden in grootte en waren bedoeld voor vrijstaande villa's en twee-onder-een-kapwoningen. De bouw kwam vanaf 1912 op gang; het eerste huis was Villa Ebby aan de Duinweg 20. In 1914 ging de gemeenteraad van Wassenaar akkoord met het plan, waarvan de realisatie inmiddels al in gang gezet was. Om belangstellenden te trekken werd een aantal modelvilla's gebouwd, zogenaamde lokvinken, naar ontwerp van architect Joh. Mutters jr. De eerste lokvink stamt uit 1914 en staat aan de Duinweg 1.

De parkachtig aangelegde villawijk heeft stedenbouwkundig gezien twee hoofdmomenten, te weten het Wilhelminaplein met daaraan de kerk (1923) en de vijver. Voor de aanleg van de vijver, die al in het eerste plan uit 1910/1911 voorzien was, werd gebruik gemaakt van de bestaande loop van de Kaswetering.

Het druppelvormige Wilhelminaplein en de daaraan gelegen kerk waren niet voorzien in de eerste opzet van de wijk. Het plein met plantsoen werd in 1914 ingepland en later volgden de ontwerpen om ruimte te maken voor de kerk (ingetekend in het plan uit 1918) en het schoolgebouw tussen de Oranjelaan en de Buurtweg (gebouwd in 1922). Ook werden andere algemene voorzieningen gerealiseerd, zoals een theetuin (ondergebracht in een voormalige dienstwoning van Groot Haesebroek (Buurtweg 14) en een postkantoor (Groot Haesebroekseweg 55a-b-57).

De Kieviet maakt onderdeel uit van het van rijkswegen beschermde dorpsgezicht van Wassenaar, namelijk 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg'. Het Wilhelminaplantsoen waaraan de kerk ligt, is als rijksmonument beschermd.

Stedenbouwkundige aspecten

Het postkantoor ligt aan de Groot Haesebroekseweg, de doorgaande noord-zuid gerichte weg langs de villawijken De Kieviet en Groot Haesebroek, die de verbinding vormt van Wassenaar-noord/centrum met Wassenaar-zuid. Het kantoor ligt tegenover een van de drie hoofdentrees van De Kieviet, namelijk de Koninginneweg. Deze weg loopt in een tweepoot op de Groot Haesebroekseweg aan en de ruimte tussen de twee poten is als een driehoekig plantsoen ingericht.

Architectonische beschrijving¹

Het pand is opgetrokken vanuit een rechthoekige plattegrond en bestaat uit één bouwlaag op dat rechthoekige grondvlak en een bouwlaag met kap in een U-vorm. Aan de rechterzijde is het pand ter plaatse van het voorste deel (voormalig postkantoor) driezijdig uitgebouwd over twee bouwlagen met kap. Het dak bestaat uit samengestelde schilddaken, gedekt met rode Romaanse pannen. Het opgaand werk bestaat uit een plint in schoon metselwerk, waarbij de bakstenen in Noords verband zijn verwerkt. De plint wordt afgesloten met lagen afwisselend terugliggende steen en uitkragende gele bakstenen, hetgeen een sterk horizontaal accent geeft. Daarboven is het muurwerk gepleisterd. Het dak heeft royale overstekken, die eveneens voor een horizontale belijning zorgen. Er zijn deels rechtgesloten entrees en vensters en deels rondboogvormige vensters. Deze ronde vensters zijn telkens per drie stuks gekoppeld door kunststenen kolommen. De lekdorpels van deze vensters zijn van natuursteen; de ramen van staal. De ramen op de verdieping zijn ook van staal en zijn eveneens oorspronkelijk. Aan de beide zijkanten van het hoofddak bevinden zich – van oorsprong aanwezige – langgerekte dakkapellen; aan de linkerkant is er een dakkapel toegevoegd.

Aan de voorzijde bevindt zich een vlaggenmast uit siersmeedijzer en bij de entree voor de bovenwoning een paneeldeur met ruit en diefijzer.

Interieur

In het interieur is de oorspronkelijke indeling – met name van het voorste bouwdeel – grotendeels bewaard gebleven, inclusief structuurbepalende elementen zoals de trap in het voorste deel naar de bovenwoning en de grote, ongedeelde automatenzaal. Bovendien zijn details bewaard gebleven, zoals bijvoorbeeld deuren, trappaal en een keukenschouw.

¹ Deze beschrijving is geen uitputtende beschrijving maar een beknopte schets van de belangrijkste aspecten ten aanzien van hoofdvorm, materialen en detaillering.

Waardstelling

Het voormalige post- en telegraafkantoor met woningen is vanwege de cultuurhistorische - , architectuurhistorische- en ensemblewaarde van algemeen belang voor de gemeente Wassenaar

- als onderdeel van, als uitdrukking van en als herinnering aan de sociaal-culturele geschiedenis en de geschiedenis van de post- en telegrafie van Wassenaar in het bijzonder;
- als voorbeeld van een post- en telegraafkantoor uit het Interbellum;
- vanwege de lokale zeldzaamheid van de typologie van het gebouw;
- vanwege de vrijwel gaaf bewaarde hoofdvorm en eigentijds en typerend materiaalgebruik en detaillering;
- als onderdeel van en vanwege de betekenis voor het oeuvre van architect en rijksbouwmeester Bremer;
- vanwege de ligging binnen een van rijkswege beschermd dorpsgezicht, namelijk 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg';
- vanwege de beeldbepalende ligging aan de Groot Haesebroekseweg en tegenover de Koninginneweg en het bijbehorende plantsoen aldaar, behorende tot het villapark De Kieviet.

Bijlagen

Foto's situatie 2012; afbeelding Google Earth; kadastrale kaart.

Literatuur/bronnen

Gemeentearchief/bouwdossiers; bezoek ter plaatse 30 maart en 3 mei 2012; www.bonas.nl; http://nl.wikipedia.org/wiki/Johan_Mutters; Bewonersvereniging 'De Kieviet', 'Een eeuw Park de Kieviet 1910-2010', 2010;

Lit, R. van, et.al, 'Jong Monumentaal Wassenaar', 2003;

'Moderne bouwkunst in Wassenaar 1900-1965', 2007, uitgave Comité Open Monumentendag Wassenaar.

Disclaimer

Deze redengevende omschrijving is door een onafhankelijke adviseur in architectuurhistorie, mevr. drs. M.J.C. Laméris van TasT, projecten voor tastbaar erfgoed, opgesteld. Aan deze omschrijving kunnen geen rechten worden ontleend. Het al dan niet opvolgen van de adviezen/toepassen van de omschrijving en op welke wijze valt geheel onder verantwoordelijkheid van de opdrachtgever c.q. degene die de adviezen opvolgt/de omschrijving gebruikt. Eventuele directe of indirecte gevolgen zijn op geen enkele wijze toerekenbaar aan de adviseur en/of TasT.